

MINISTERUL EDUCAȚIEI, CERCETĂRII, TINERETULUI ȘI SPORTULUI
UNIVERSITATEA *LUCIAN BLAGA* SIBIU
FACULTATEA DE LITERE ȘI ARTE

**IPOSTAZE ALE METAFOREI APEI ÎN CREAȚIA POETICĂ
EMINESCIANĂ ȘI POSTEMINESCIANĂ**

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

Coordonator științific:

Prof. univ. Dr. D.H.C. VICTOR V. GRECU

Doctorand:

ANA MUNTEANU

SIBIU

2011

Cuprinsul tezei de doctorat

1. „La obârșie, la izvor”
2. În universul poeziei
3. Vocile apei
 - 3.1. Apa primordială
 - 3.2. „Apele morții”
 - 3.3. Alte ape: apă curgătoare vs apă stătătoare
4. Apa eminesciană
 - 4.1. Începutul. Matricea originară. Geneza perpetuă
 - 4.2. Apa maternă. Apa feminină
 - 4.3. Apa vie. Apa amară
 - 4.4. „Visul apelor adânce”. Mormântul din apă. Visarea gheții
 - 4.5. Viață. Soartă. Veșnicie
 - 4.6. A oglindi. A memora
 - 4.7. Apa violentă. Materia destructivă
 - 4.8. Glasul apei
 - 4.9. Semne poetice strâns legate de elementul acvatic
 - 4.10. Valori expresive
 - 4.10.1. Epitetul
 - 4.10.2. Personificarea
 - 4.10.3. Comparația
 - 4.10.4. Metafora
5. Apa epigonilor eminescieni
6. Apa în poezia românească la sfârșitul secolului XIX și începutul secolului XX
 - 6.1. Soarele și apa
 - 6.2. „Am fost proroc, izvor de apă vie”
 - 6.3. Simboliștii
 - 6.4. „Materia plângând”
7. „Taina cu pinteni de-argint”
8. Concluzii

Bibliografie

Anexe: Lexemele câmpului semantic al apei, ordonate alfabetic

- a. în lirica lui Mihai Eminescu
- b. în lirica lui Al. Vlahuță
- c. în lirica lui George Coșbuc
- d. în lirica lui Octavian Goga
- e. în lirica lui George Bacovia
- f. în lirica lui Lucian Blaga

IPOSTAZE ALE METAFOREI APEI ÎN CREAȚIA POETICĂ EMINESCIANĂ ȘI POSTEMINESCIANĂ

Lucrarea noastră se dorește o încercare de interpretare de ansamblu a lumii complexe, bogată în sensuri, întemeiată de poezia eminesciană și sporită de lirica coșbuciană, gogiană, minulesciană, bacoviană, atingând, cu poezia blagiană, adâncimi impresionante. Calea urmată în această lucrarea a fost cea a analizei universului și limbajului poetic, implicând în această analiză achizițiile istoriei și criticii literare, stilisticii și poeticii, metaforologiei și hermeneuticii, fenomenologiei și ontologiei. Multitudinea orizonturilor de interpretare, furnizate de atât de diferite tipuri de lectură, a variatelor opere lirice cercetate, a menținut demersul nostru într-un spațiu eterogen. Însă prezența „obsesivă”¹ a imaginilor poetice construite în jurul nucleului *apă* dă consistență acestui spațiu, imaginile acvatice fiind indispensabile în constituirea sensurilor poetice, alcătuind o parte importantă a „matricei stilistice” a creatorilor români.

Din perspectiva poeticii elementelor, în literatura română, a fost abordată poezia lui Eminescu, atât în secolul trecut, de Elena Tacciu, în *Eminescu. Poezia elementelor*, cât și în secolul XXI, în anul 2007, de către un grup de importanți cercetători de la Iași, coordonați de Dumitru Irimia, în *Dicționarul limbajului poetic eminescian. Semne și sensuri poetice. Vol II: Elemente primordiale*. Și lirica altor poeți a cunoscut abordări similare, fie în articole și studii mai restrânse: Ioan Holban, *Apa și focul*, în *Ateneu*, an XVIII, nr. 3 (147), septembrie 1981, V. Fanache, *Taina marilor ape*, în *Eseuri despre vârstele poeziei*, în 1990, Romul Munteanu, *O interpretare bachelardiană a poeziei lui George Bacovia*, în *Permanențe ale poeziei românești*, în 1996, fie în opere complexe: Ion Caraion, *Sfârșitul continuu*, în 1979.

Ceea ce aduce nou exegeza noastră este stabilirea unui sistem de relații ale semnificațiilor metaforei *apei*, care ne-a apropiat de textul poetic și ne-a permis intrarea în profunzimea sa. Am căutat și interpretat modul în care s-au constituit și au

¹ V. Charles Mauron, *De la metaforele obsedante la mitul personal*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2001, p. 194 – „Acest ultim cuvânt [obsesiv] este luat în cazul de față cu un sens care nu e nici pur statistic, nici patologic: de îndată ce un element ideo-afectiv capătă o calitate de intruziune și de obsesie pur neliniștitoare, putem bănui intervenția factorilor inconștienți”.

relaționat nivelele semantice și stilistice în desfășurarea întemeietoare a limbajului poetic.

Lucrarea noastră, „un pod de lemn” care „mal vrea de mal în veci să lege” (*Pod peste Mureș*, Lucian Blaga), a plecat urechea la ceea ce a cântat *Apa* „despre toți și toate” câte au trecut de-a lungul și de-a latul drumului poetic. Contribuția noastră, sperăm, va contura mai bine unitatea fundamentală a spiritului poetic și, mai exact, va surprinde reveria sa în articulațiile ei, precum și modul de structurare a viziunii în formulare.

De la Eminescu la Blaga, poeții din literatura română au fost fascinați de universul acvatic, imaginația materială fiindu-le subjugată, parțial sau total, de visul universului hidric. Operele lor cuprind atât simple referiri la apă, cât și imagini acvatice originale. De cele mai multe ori, de la metafora izvorului, *apa* fiind văzută ca expresie fluidă a începutului și a creației, până la metafora *mării*, simbol cosmic al maternității, poeții au traversat spațiul revelator alcătuind adevărate „lumi metaforice”. Ilustrată de metaforele nucleare generatoare de lumi, această creație de universuri este substanța liricii în esența ei, în experiența plenitudinii limbajului².

Am studiat, în versurile poezilor români, de la Eminescu la Blaga, metafora *apei*, nu doar figura de stil, ci, așa cum au înțeles-o Gaston Bachelard, G. Călinescu și Lucian Blaga (ca să numim doar câțiva dintre cei mai importanți teoreticieni), un principiu al creației poetice. *Apa* – metaforă a începutului, a creației, a vieții și a morții, a iubirii și a feminității, a purificării și a dizolvării, a cunoașterii și a tainei, forță de transcendere a limitelor, semn al unor prefaceri interioare al căror mecanism acționează implacabil, ciclic – face parte din „complexul inconștient” numit „matrice stilistică”, punându-și amprenta pe creația poetică a celor mai mulți artiști români (ne referim la perioada studiată în această lucrare), în special a marilor creatori de poezie. *Apa* este una dintre materiile fundamentale ale imaginarului poetic, prezentă în imaginarul eminescian, coșbucian, gogian, minulescian, bacovian și blagian, dând naștere, de fiecare dată, unei explozii de imagini, transformând limba în limbaj poetic.

² Doina Constantinescu, *Limbaj și poezie în orizonturile coșeriene*, în *Cercetări de limbă și literatură*, tom XXXI, Oradea, Editura Imprimeriei de vest, 2000, p. 15-23.

Versul blagian „La obârșie, la izvor”, titlul argumentului lucrării noastre, trimite spre înțelegerea rolului primordial pe care lirica eminesciană l-a avut la construirea spațiului poetic românesc: „toți urmașii lui Eminescu sunt eminescieni și nimeni nu scapă de ecourile unei mari poezii care l-a precedat”³ scria G. Călinescu în secolul trecut. Astfel, în capitolul *Apa eminesciană*, am cercetat ipostazele stilistice ale metaforei *apei* începând cu lirica (antume și postume) primului poet modern. Modelând într-o manieră originală forma poetică, lirica eminesciană fascinează prin „vraja incantatorie” și „adâncimea semantică”⁴. Transparența, caracteristică elementului acvatic, este, afirmă Ileana Oancea, „forma de manifestare a profunzimii unui *cogito* poetic”, iar măreția artei poetului rezidă în reușita lui de a „provoca forma clară să semnifice multiplu, de a o face, altfel spus, să nu ‘înghețe’ sensul în structuri monovalente”⁵.

Eminescu este primul poet român care exprimă esențele din subconștientul universului său artistic și prin complexitatea stilului simbolic abordat. *Apa*, ipostaziată divers, este doar unul dintre elementele operei eminesciene, dar este o piesă de rezistență a spațiului liricii sale, expresia unei stări de conștiință de care luăm act printr-un limbaj cu coloratură afectivă. Totodată, imaginile poetice și simbolurile create pe baza acestei stihii depășesc dimensiunile unei „poetici a apei, înspre amplitudinea unei ontologii poetice, implicând toate coordonatele ei definitorii”⁶. De fapt, prin limbajul poetic, având o funcție ontologică, *apa*, element primordial, trece din condiția de arhetip în cea de mit și / sau de simboluri și de metafore.

Legănarea cosmică a *apei* a făcut să izvorască în lirica românească un univers sensibil modelat de gândirea simbolică a conștientului și subconștientului unui mare artist. Îngăduind intrarea în universul său pe căi multiple, poezia eminesciană a hrănit (și încă mai hrănește) cu seva sa imaginarul poezilor români, asigurându-le substanțele de bază. În acest fel, imaginarul liricii românești posteminesciene este realizat și pe baza *apei*, noțiune fundamentală, cu o sferă deosebit de largă, care reflectă Ființa.

³ George Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, București, Editura Minerva, 1982, p. 558.

⁴ Ileana Oancea, *Poezie și semioză*, Timișoara, Editura Marineasa, 1999, p. 149.

⁵ *Ibidem*, p. 150.

⁶ Lucia Cîfor, *Apă*, în Dumitru Irimia (coordonator), *Dicționarul limbajului poetic eminescian. Semne și sensuri poetice. Vol II: Elemente primordiale*, Iași, Editura Universității “Al. I. Cuza”, 2007, p. 29.

Dintre „marile imagini”⁷ le-am studiat pe cele hrănite de *apă*, în calitate de categorie apriorică a percepției și imaginației, înțelegând totuși că acest element nu este decât o parte a întregului care este Firea, iar manifestările lui: *pârâul, izvorul, râul, lacul, marea, oceanul* etc. sunt „*limbajul Firii*”, „semnele din *Cartea lumii*” descifrate și mai apoi încifrate în „*Cartea poetului*”⁸.

În lumea poetică studiată am încercat să descoperim obsesia, nu ideea. Jean-Pierre Richard considera „ideea mai puțin importantă decât obsesia, iar teoria [...] secundă în raport cu visul [pentru că] adevărul unui poet se află mai curând în poemele sale decât în discursurile lui asupra poeziei”⁹. Ceea ce îl frământă neîncetat pe creator, elementul stabil, recunoscut în proteismul reveriei lui, va fi căutat și surprins.

I-am citit pe M. Eminescu, Al. Vlahuță, G. Coșbuc, O. Goga, I. Minulescu, G. Bacovia și L. Blaga din perspectiva profunzimii, urmărind sensurile pe care le capătă imaginația materială structurată în jurul imaginilor *apei* în lirica lor, deși conștientizăm diferența existentă la nivelul valorii estetice a operelor acestor poeți. Desigur, nu putem ignora nuanțele de comunicare sau evoluția sensurilor dobândite de metafora *apei* într-un anumit context istoric, cultural și spiritual. Dacă lirica eminesciană este marcată de ideile filozofice ale lui Kant, Hegel, Schopenhauer, evoluția spirituală a lui Blaga sau a lui Bacovia a avut alte repere filozofice sau / și estetice: expresionismul german, existențialismul, simbolismul francez, avangardismul european. Proiecția sau reflectarea în lirică a acestor convingeri filozofice sau estetice a convertit și sensurile metaforei. Apoi, identitatea stilistică a autorilor mai este generată și de poetica asumată.

Ne-am propus să descoperim o anumită rădăcină a ontologiei imaginilor poetice, am vizualizat o parte a imaginației culturale comune poezilor români studiați în această lucrare și ceea ce este dincolo de această imaginație, o parte din spațiul poeziei românești post-eminesciene cu elementul său, *apa*. Izvorul care țâșnește din opera eminesciană se oprește în marea blagiană, care este într-o eternă căutare a surselor. Căutarea unui principiu elementar și orientarea spre esențial leagă *apa* de

⁷ Eugen Todoran, *Eminescu sau geneza gândirii poetice*, în *Secțiuni literare*, Timișoara, Editura Facla, 1973, p. 16 – 17.

⁸ Dumitru Irimia (coordonator), *op. cit.*, p. 6 – 7.

⁹ Jean-Pierre Richard, *Poezie și profunzime*, București, Editura Univers, 1974, p. 27.

lirica celor doi poeți, în fond, atât de diferiți. Cultul *apei*, dacă ne este îngăduit să împingem atât de departe ipoteza noastră, sugerează nostalgia arhetipalului, fântâna cu apă vie din care cel puțin M. Eminescu și Lucian Blaga au sorbit pentru a-și învigoră expresia, spărgând tiparele.

Dar depistarea semnelor poetice care revin, obsesiv, uneori, tălmăcindu-ne, nouă, cititorilor, impulsurile venite din adânc, din profunzime, înseamnă aflarea universului intim, specific autorului. Ni se pare actual punctul de vedere stilistico-hermeneutic spitzerian: „Motivul și cuvântul merg paralel: din cuvintele preferate de către un poet pot fi deduse motivele sale preferate și viceversa”¹⁰.

Deoarece lexemele folosite în mod constant de un autor ne pot dezvălui universul verbal autonom al aceluși scriitor, am apelat și la metoda statistică, deși am înțeles limitele ei și am încercat să nu abuzăm. Am aflat că termenii care participă la conturarea semnificațiilor metaforei apei în spațiul poetic de la M. Eminescu la L. Blaga aparțin unor clase morfologice variate: substantive – *apă, mare, val, undă, izvor, lac, râu, lacrimă, ploaie, fântână, picur* –, verbe – *a ploua, a plânge, a curge, a (se) scurge, a picura*, adjective – *ud, umed* –, fiind folosiți atât cu sensul propriu, cât și cu sensul figurat. De multe ori, după cum a reieșit din analiza textelor poetice, semnele lingvistice, anterior enumerate, s-au metamorfozat în semne poetice. Am făcut, însă, referință la anexele în care se află semnele poetice subsumate elementului acvatic doar atunci când era necesar să întărim afirmațiile-ipoteză formulate pe baza valorificării textelor poetice. Am urmat, cu alte cuvinte, linia trasată de P. Guiraud care, conștient de limitele metodei statistice, i-a afirmat utilitatea nemijlocită pe care o are în cercetare, poemul fiind „un limbaj și o artă”¹¹.

Am recitat poeziile scrise de epigonii eminescieni și de cei care au fost influențați, mai mult sau mai puțin profund, de lirica eminesciană, pentru a întregi imaginea spațiului de la Mihai Eminescu la Lucian Blaga, pentru a urmări ecourile imaginilor acvatice, preluarea, dezvoltarea sau pierderea simbolismului / simbolului *apei*. Dincolo de toate deosebirile de formulă poetică și estetică și de formație culturală

¹⁰ Apud Simion Mioc, *Însemne mitice și mesianism în poezia lui Goga*, în *Structuri literare*, Timișoara, Editura Facla, 1981, p. 26.

¹¹ P. Guiraud, *Problèmes et méthodes de la statistique linguistique*, Paris, Presses Universitaires de France, 1960 apud Felicia Giurgiu, *Motive și structuri poetice*, Timișoara, Editura Facla, 1980, p. 78.

și marii poeți de după război au o tradiție comună din care nu poate lipsi Eminescu, „marele copac, din care toți ne tragem”¹², după cum va scrie Lucian Blaga. În poezia eminesciană și, mai apoi, la G. Coșbuc, O. Goga, I. Minulescu, G. Bacovia și L. Blaga, semnele poetice din câmpul semantic acvatic, grupate în jurul unor nuclee eterne: apa primordială, apele morții, apa curgătoare, apa stătătoare, formează rețele de imagini individualizate și individualizatoare. *Apa*, surprinsă în acele ipostaze materiale și spirituale care conferă unitate și originalitate expresiei artistice, trasează cel puțin o coordonată principală a imaginarului poetic din perioada studiată în această lucrare.

Și, pentru că, așa cum afirmă I. M. Lotman, „nici un fel de descriere exterioară a procedeelelor nu poate fi realizată atâta timp cât nu s-a făcut o descriere a fundalului și nu s-a stabilit care este corelația între ele”¹³, numai după ce am zugrăvit fondul, ne-am oprit asupra notelor diferențiale ale poezilor, date de tehnica aparte, de procedeele de artă uzate, de figurile de stil folosite, urmărind îndeaproape expresia poetică. Originar romantică, metafora apei a fost preluată de micul clasicism, de simbolism, de expresionism, de modernism, într-o structură de nouă semnificație, cu un limbaj poetic împrăștiat de fiecare dată. Cercetând și aceste aspecte, foarte importante pentru înțelegerea sferei poetice, am realizat o investigație cât mai completă a metaforei *apei* în opera lirică eminesciană și post-eminesciană.

Revalorificarea unor aspecte ale metaforei acvatice, valorificate de M. Eminescu în și prin creația sa, au înnoit și continuă să înnoiască lumea poetică, deschizând noi perspective de semnificare, fie că poartă marca viziunii artistice specifice lui G. Coșbuc, O. Goga, G. Bacovia sau L. Blaga, fie că sunt identificabile la simboțiști. Imaginația materială a *apei* formează figuri de stil insolite, reflectând artistic universul prin sunete, cuvinte, culori, ce rețin atenția și relevă expresivitatea și dinamica imaginarului liric al poezilor studiați în această lucrare. M. Eminescu este maestrul folosirii tropilor acvatice intermediari, de exemplu: epitetul, metafora sau comparația personificatoare, metafora simbolică, metafora și comparația sinestezice; G. Coșbuc este stăpânul personificării, inclusiv al epitetelor și comparațiilor personificatoare; dintre figurile de stil direct legate de universul acvatic și mai des

¹² Lucian Blaga, *Răspuns la discursul de recepție în Academia Română al lui Nichifor Crainic*, în *Gândirea*, nr. 6, 1941.

¹³ I. M. Lotman, *Lecții de poetică structurală*, București, 1970, p. 228.

folosite de Octavian Goga vom menționa epitetul, personificarea și metafora; elementul acvatic simbolist, întrupat în *mare*, *apă* caldă sau rece, primitoare, proaspătă ori respingătoare, tulbure, *furtuni*, *valuri* mari, „*talazuri* răzvrătite” (*În largul trecutului*, Constantin Cantilli), *ploi* torențiale, *fântâni* și *plânset*, este însoțit de epitete ornante, devenite repede clișee, dar și de epitete rare, epitete contrastive, epitete pleonastice; dintre tipurile metaforelor acvatice, preponderente în paginile poeziei simboliste sunt cele verbale și cele nominale, dintre care metaforele genitivale și, mai ales, metaforele exprimate printr-un atribut substantival prepozițional; deși figurația stilistică bacoviană este săracă, folosirea refrenului și repetarea în finalul poeziei a unui vers conferă discursului liric circularitate și individualitate, reflectând „visarea” continuă a apei, ingrat element primordial și obsesivă creație a imaginației materiale; odată cu L. Blaga, trecerea în revistă a nivelului stilistic revine, dar pe o treaptă superioară, ca o spirală, la bogăția tropilor acvatice intermediari, metafora acvatică, de orice fel, din oricare clasificare, fiind însă dominantă în lirica poetului din Lancrăm.

Capitolele principale ale lucrării noastre au o structură similară, mulându-se pe planul complex expus anterior. Concentrat, iată etapele parcurse: conturarea câmpurilor semantice dezvoltate în baza termenilor acvatice, identificarea sensurilor generate de semnele poetice hidrice, interpretarea prin analiza stilistico-poetică a unor versuri, strofe, poeme, înțelegând metafora ca principiu și nu ca figură de stil. În ultima parte a fiecărui capitol am studiat tehnica aparte a fiecărui poet, figurile de stil folosite, urmărind îndeaproape construcția poetică, expresivitatea imaginilor acvatice.

Ipoteza lucrării a fost argumentată și susținută de textele poetice alese și de analizele statistice interpretate creator, stabilind relații de netăgăduit între semnificat și semnificant. Datorită mulțimii imaginilor având drept nucleu elementul *apă*, cantității și calității semnelor poetice din câmpul semantic al acestuia, complexității și varietății semnificațiilor lor, universul poetic al poezilor români studiați se bazează pe valul strălucirii înlăcrimate a materiei care-și plânge etern taina. Sub formele uneori contradictorii, importante pentru individualizare și unicitate, am descoperit un punct din care se observă armonia unei imagini coerente și precise. Am surprins unitatea, mai precis, o unitate a diversităților modurilor de manifestare: metafora *apei*.

În toate manifestările sale, de apă curgătoare: *izvor, pârâu, râu, fluviu* sau de apă stătătoare: *iezer, baltă, lac, mare*, de apă „sălbatică”¹⁴: *ploaia, valul, unda* sau de apă „civilă”¹⁵: *fântâna, havuzul*, de apă mare: *ocean, mare* sau de apă abia perceptibilă: *strop, picur, picătură*, de apă în stare lichidă: *lacrimi* ori în stare solidă: *zăpadă, gheață, apa* este o metaforă importantă, cu ajutorul căreia putem înțelege mai bine relația stabilită între eul poetic și universul său, între ființa umană și Fire.

Nu am vrut să exagerăm sau să simplificăm procesele complexe care se stabilesc între imaginarul poetic, procesualitatea discursului liric și realitatea înconjurătoare. Am pornit de la opera poetică a lui M. Eminescu și ne-am oprit la cea a lui L. Blaga sprijinindu-ne și pe ideea lui Simion Mioc, conform căreia „la un mare poet metaforele și simbolurile se deschid spre o infrastructură mitică polisemică”¹⁶.

Construit ca dezmărginire, universul poetic eminescian, în care și prezența *apei* atestă dorința de refacere a vastei unități originare, se întâlnește, în armonia universală, cu lumea poetică blagiană, creată ca deschidere repetabilă spre absolut, curgând mereu de la obârșii înspre întinsele ape din regatul lui Somn.

¹⁴ George Călinescu, *Universul poeziei*, București, Editura Minerva, 1971, p. 105.

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ Simion Mioc, *Structuri literare*, ed. cit., p. 19.

Bibliografie

I. Operele autorilor

1. Alecsandri, V., *Poezii*, București, Editura Albatros, 1973.
2. Alexandrescu, Gr., *Versuri și proză*, București, Editura Tineretului, 1967.
3. Anghel, Dimitrie, *Poezii*, București, Editura pentru Literatură, 1968.
4. Arghezi, Tudor, *Testament. Psalmi*, București, Editura Minerva, 1994.
5. Bacovia, George, *Versuri și proză*, București, Editura Albatros, 1985.
6. Blaga, Lucian, *Opere*, vol. 1, 2, *Poezii*, București, Editura Minerva, 1974.
7. Bolliac, C., *Scrieri: vol. 1: Meditații; Poezii*, București, Editura Minerva, 1983.
8. Bolintineanu, D., *Opere alese: vol. 1, Poezii*, București, Editura pentru Literatură, 1961.
9. Budai-Deleanu, I., *Țiganiada*, București, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, 1953.
10. Coșbuc, G., *Poezii, vol. I, II*, București, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, 1958.
11. Davidescu, N., *Poezii. Teatru. Proză*, București, Editura Minerva, 1977.
12. Demetrescu, Traian, *Scrieri alese*, București, Editura pentru Literatură, 1968.
13. Eminescu, M., *Opere, vol. I, Poezii tipărite în timpul vieții*, București, Fundația Regală pentru Literatură și Artă, 1939.
14. *Idem, Opere*, vol. II, București, Fundația Regală pentru Literatură și Artă, 1943.
15. *Idem, Opere*, vol. III, București, Fundația Regală pentru Literatură și Artă, 1944.
16. *Idem, Opere*, vol. IV, București, Editura Academiei Republicii Populare Române, 1952.
17. *Idem, Opere alese*, vol. I, II, București, Editura pentru Literatură, 1964.
18. Farago, Elena, *Poezii*, București, Editura pentru Literatură și Artă, 1957.
19. Goga, Octavian *Opere I, II*, București, Editura pentru Literatură, 1967.
20. Heliade Rădulescu, I., *Opere: vol. 1: Versuri*, București, Editura Univers Enciclopedic, 2002.
21. Hesiod - Orfeu, *Poeme*, București, Editura Minerva, 1987.

22. Minulescu, Ion, *Opere. Poezii*, Galați, Editura Porto-Franco, 1995.
23. Petică, Ștefan, *Opere*, București, Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II”, 1938.
24. Săvescu, Iuliu Cezar, *Scrieri*, București, Editura Minerva, 1984.
25. Sihleanu, Al., *Armonii intime*, București, Editura Librăria „Universala” Alcalay & co, 1871.
26. Stamatiad, T. Alexandru, *Mărgăritare negre*, ediția a III-a definitivă, București, Editura Cartea Românească, 1934.
27. *Idem*, *Peisagii sentimentale: poeme*, București, Editura „Adevărul” s.a., 1935.
28. Teodorescu, G. Dem., *Poezii populare române*, București, Editura Minerva, 1982.
29. Vlahuță, A., *Poezii*, București, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, 1956.
30. *** *Antologia poeziei simboliste românești*, Ediție și prefață de Lidia Bote, București, Editura pentru Literatură, 1968.
31. *** *Poezia simbolistă românească: antologie*, Cuvânt înainte și ediție îngrijită de Marin Beșteliu, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 2004.
32. *** *Biblia sau Sfânta Scriptură*, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1988.
33. *** *Folclor din Transilvania. Texte alese din colecții inedite*, vol. IV, București, Editura pentru Literatură, 1969.
34. *** *Imnuri vedice*, tălmăcite în versuri de Ion Larian Postolache, București, Editura Pentru Literatură Universală, 1969.
35. http://www.ishwar.com/hinduism/holy_rig_veda/ *Imnuri vedice – Rig Veda* traduse în limba engleză de Ralph T.H. Griffith în 1896.
36. http://ancienthistory.about.com/library/bl/bl_text_hesiod_theogony.htm - *Teogonia* tradusa în limba engleza de Evelyn-White în 1022 versuri.
37. <http://www.christian-thinktank.com/gilgy05.html> - fragmente din *Enuma Elish* din *Ancient Near Eastern Texts, Relating to the Old Testament, with supplement*, James B. Pritchard. PrincetonUP, 1969 (3rd ed) și *Creation Accounts in the Ancient New East and in the Bible*, Richard J. Clifford, Catholic Biblical Quarterly Monograph Series, 1994.

II Bibliografie teoretică și critică

1. Andriescu, Al., *Stil și limbaj*, Iași, Editura Junimea, 1977.
2. Anghelescu, Mircea, *Scriitori și curente*, București, Editura Eminescu, 1982.
3. Arghezi, T., *Mihai Eminescu*, 1943, în *Scrieri*, 27, București, Editura Minerva, 1975.
4. Bachelard, G., *Apa și visele*, București, Editura Univers, 1997.
5. *Idem*, *Psihanaliza focului*, București, Editura Univers, 1989.
6. *Idem*, *Poetica reveriei*, Pitești, Editura Paralele 45, 2005.
7. *Idem*, *Pământul și reveriile voinței*, București, Editura Univers, 1998.
8. Baltrušaitis, Jurgis, *Oglinda*, București, Editura Meridiane, 1981.
9. Bârlea, O., *Meșterul Manole*, în vol. *Idei și atitudini. Meșterul Manole*, București, Editura Eminescu, 1980.
10. Blaga, Lucian, *Răspuns la discursul de recepție în Academia Română al lui Nichifor Crainic*, în *Gândirea*, nr. 6, 1941.
11. *Idem*, *Elanul insulei*, Cluj Napoca, Editura Dacia, 1977.
12. *Idem*, *Trilogia culturii*, București, Editura pentru Literatură Universală, 1969.
13. *Idem*, *Geneza metaforei și sensul culturii*, București, Editura Humanitas, 1994.
14. Bodiș, Andrei, *George Coșbuc (monografie)*, Brașov, Editura Aula, 2002.
15. Boia, Lucian, *Pentru o istorie a imaginarului*, București, Editura Humanitas, 2000.
16. Bojin, Al., *Procedee stilistice în poezia lui George Coșbuc*, în *Limbă și literatură*, XI, 1966.
17. *Idem*, *Studii de stil și limbă literară*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1968.
18. Boldea, Iulian, *Poezia clasică și romantică – De la Dosoftei la Octavian Goga*, Brașov, Editura AULA, 2002.
19. Borcilă, Mircea, *Despre lexicul poeziei lui Lucian Blaga*, în *Studii de limbă literară și filologie*, vol. II, București, Editura Academiei RSR, 1972.
20. Bote, Lidia, *Simbolismul românesc*, București, Editura pentru Literatură, 1966.

21. *Idem*, *Prefață la Antologia poeziei simboliste românești*, București, Editura pentru Literatură, 1968.
22. Braga, Corin, *10 studii de arhetipologie*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2007.
23. Bulgăr, Gheorghe, *Despre sensurile lui **adânc** în poezia lui Eminescu*, în *Limba română*, VII (1958), 6, p. 51-58.
24. *Idem*, *Despre limba poetică a lui Octavian Goga*, în *Studii de stilistică și limbă literară*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1971.
25. *Idem*, *Momentul Eminescu în evoluția limbii române literare*, București, Editura Minerva, 1971.
26. Burgos, Jean, *Pentru o poetică a imaginarului*, București, Editura Univers, 1988.
27. Caracostea, Dumitru, *Arta cuvântului la Eminescu*, Iași, Editura Junimea, 1980.
28. Caraion, Ion, *Sfârșitul continuu*, București, Editura Cartea Românească, 1979.
29. Caraman, Petru, *Pământ și apă. Contribuție etnologică la studiul simbolice eminesciene*, București, Editura Elion, 2000.
30. Cazimir, Ștefan, *Stelele cardinale. Eseu despre Eminescu*, București, Editura Eminescu, 1975.
31. Călinescu, G., *Universul poeziei*, București, Editura Minerva, 1971.
32. *Idem*, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, București, Editura Minerva, 1982.
33. *Idem*, *Opera lui Mihai Eminescu*, București, Editura Minerva, 1985.
34. Cărtărescu, Mircea, *Visul chimeric*, București, Editura Litera, 1992.
35. Chivu, Gh., *Metafora în opera scriitorilor romantici români*, în *Limba română*, XXIII, 3, 1973, p. 217-239.
36. Cifor, Lucia, *Mihai Eminescu prin câteva cuvinte cheie*, Iași, Editura FIDES, 2000.
37. Cioculescu, Șerban, Streinu, Vl., Vianu, T., *Istoria literaturii române moderne*, București, 1944.
38. Cioculescu, Șerban, *Aspecte literare contemporane. 1932-1947*, București, Editura Minerva, 1972.

39. Ciopraga, Constantin, *Literatura română între 1900 și 1918*, Iași, Editura Junimea, 1970.
40. *Idem*, *Introducere în opera lui Dimitrie Anghel*, București, Editura Minerva, 1983.
41. *Idem*, *Poezia lui Eminescu. Arhetipuri și metafore fundamentale*, Iași, Editura Junimea, 1990.
42. *Idem*, *Personalitatea literaturii române*, Iași, Editura Institutului European, 1997.
43. Constantinescu, Doina, *Limba și poezie în orizonturile coșeriene*, în *Cercetări de limbă și literatură*, tom XXXI, Oradea, Editura Imprimeriei de vest, 2000, p. 15 -23.
44. Constantinescu, Pompiliu, *Poeți români moderni*, București, Editura Minerva, 1974.
45. Cornea, Paul, (coordonator), *Structuri tematice și retorico-stilistice în romantismul românesc. 1830-1870*, București, Editura Academiei R.S.R., 1972.
46. Coteanu, Ion, *Stilistica funcțională a limbii române*, II, București, Editura Academiei R.S.R., 1985.
47. *Idem*, *Dintre sute de catarge sau poemul simetriilor simbolice*, în *Analize de texte poetice. Antologie*, București, Editura Academiei R.S.R., 1986.
48. Crăciun, Gheorghe (coordonator), *Istoria didactică a literaturii române*, Brașov / Oradea, Editura Magister, 1997.
49. Davidescu, N., *Aspecte și direcții literare*, București, Editura Minerva, 1975.
50. Dănciulescu, Sina, *Poetica minulesciană*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1986.
51. Del Conte, Rosa, *Eminescu sau despre absolut*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2003.
52. Diaconescu, Paula, *Epitetul în poezia română modernă (I)*, în *Studii și cercetări lingvistice*, XXIII, 1972, nr. 2, p. 135-146,
53. *Idem*, *Epitetul în poezia română modernă (II)*, în *Studii și cercetări lingvistice*, XXIII, 1972, nr. 3, p. 247-270.

54. Dimitriu, Daniel, *Introducere în opera lui Ion Minulescu*, București, Editura Minerva, 1984.
55. Dolinescu, Margareta, *Parnasianismul*, București, Editura Univers, 1979.
56. Dorcescu, Eugen, *Metafora poetică*, București, Editura Cartea românească, 1975.
57. Drăgulescu, Radu, *Studii de stilistică și limbă literară*, Sibiu, Editura Alma Mater, 2002.
58. *Idem*, *Limbaj și poezie în opera lui George Coșbuc*, Sibiu, Editura Universității „Lucian Blaga”, 2004.
59. *Idem*, *George Coșbuc: mitopoetica*, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 2005.
60. Duda, Gabriela, *Metafora în poezia simbolistă*, București, Editura Eminescu, 2002.
61. Dufrenne, M., *Poeticul*, București, Editura Univers, 1971.
62. Dumitrescu, I., *Metafora mării în poezia lui Eminescu*, București, Editura Minerva, 1972.
63. Durand, G., *Aventurile imaginii. Imaginația simbolică. Imaginarul*, București, Editura Nemira, 1999.
64. *Idem*, *Structurile antropologice ale imaginarului*, București, Editura Univers, 2000.
65. Eliade, M., *Aspecte ale mitului*, București, Editura Univers, 1978.
66. *Idem*, *Tratat de istorie a religiilor*, București, Editura Humanitas, 1992.
67. *Idem*, *Imagini și simboluri*, București, Editura Humanitas, 1994.
68. Eminescu, M., *Fragmentarium*, (ediție Magdalena D. Vatamaniuc), București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1981.
69. Emoto, Masaru, *The Hidden Messages in Water*, New York, Editura Beyond Words Publishing, 2004.
70. Fanache, V., *Taina marilor ape, în Eseuri despre vârstele poeziei*, București, Editura Cartea Românească, 1990.
71. *Idem*, *Bacovia. Ruptura de utopia romantică*, Cluj, Editura Dacia, 1994.
72. Foarță, Șerban, *Afinități selective*, București, Editura Cartea Românească, 1980.

73. Fontanier, Pierre, *Figurile limbajului*, București, Editura Univers, 1977.
74. Friedrich, Hugo, *Structura liricii moderne*, București, Editura pentru Literatura Universală, 1969.
75. Fundoianu, B., *Imagini și cărți*, București, Editura Minerva, 1980.
76. Galdi, L., *Introducere în stilistica literară a limbii române*, București, Editura Minerva, 1976.
77. Gană, G., *Melancolia lui Eminescu*, București, Editura Fundației Culturale Române, 2002.
78. Giurgiu, Felicia, *Motive și structuri poetice*, Timișoara, Editura Facla, 1980.
79. Goci, Aureliu, *Geneza și structura poeziei românești în secolul XX*, București, Editura 100+1 GRAMAR, 2001.
80. Goga, Mircea, *Lexicul și structura stilului în poezia lui Octavian Goga*, București, Editura Minerva, 1989.
81. Grecu, Victor, V., *Din lirica populară a fântâniei, în Studii și comunicări de etnologie*, 2000, tom XIV, p. 19-28.
82. *Idem*, *Cercetări de limbă și literatură*, Oradea, Editura Imprimeriei de Vest, 2000.
83. Grigurcu, Gh., *De la Mihai Eminescu la Nicolae Labiș*, București, Editura Minerva, 1989.
84. Guțan, Ilie, *Octavian Goga – Argumentul operei*, Partea I, București, Editura Minerva, 1987.
85. Holban, Ioan, *Apa și focul*, în *Ateneu*, an XVIII, nr. 3 (147), septembrie 1981, p. 13.
86. Horodincă, Georgeta, *D. Anghel, portret în evantai*, București, Editura Cartea Românească, 1972.
87. Iliescu, Adriana, *Poezia simbolistă românească*, București, Editura Minerva, 1985.
88. Irimia, D., *Limbajul poetic eminescian*, Iași, Editura Junimea, 1979.
89. Indrieș Alexandra, *Corola de minuni a lumii*, Timișoara, Editura Facla, 1975.
90. *Idem*, *Alternative bacoviene*, București, Editura Minerva, 1984.

91. Indrieș, Elena, *Dimensiuni ale poeziei române moderne*, București, Editura Minerva, 1989.
92. Kernbach, Victor, *Miturile esențiale*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1978.
93. Kun, A., N., *Legendele și miturile Greciei antice*, București, Editura Orizonturi, f.a.
94. Lefter, Ion Bogdan, *Bacovia – un model al tranziției*, Pitești, Editura Paralela 45, 2001.
95. Levin, S., *The Semantics of Metaphor*, Baltimore and London, The Johns Hopkins University Press, 1979.
96. Livadă, Melania, *Inițiere în poezia lui Lucian Blaga*, București, Editura Cartea Românească, 1974.
97. Lotman, I. M., *Leții de poetică structurală*, București, 1970.
98. Lovinescu, Eugen, *Istoria literaturii române contemporane*, I, București, Editura Minerva, 1973.
99. Lungu-Clivinschi, Maria, *Eminescu – parnasian? în Studii eminescologice*, X, Cluj-Napoca, Editura Clusium, 2008.
100. Magheru, Paul, *Spațiul stilistic*, Reșița, Editura Modus P. H., 1998.
101. Mancaș, Mihaela, *Limbaajul artistic românesc. Sec. al XIX-lea*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1983.
102. *Idem*, *Limbaajul artistic românesc în secolul XX (1900-1950)*, București, Editura Științifică, 1991.
103. Manolescu, Nicolae, *Istoria critică a literaturii române. 5 secole de literatură*, Pitești, Editura Paralela 45, 2008.
104. Manu, Emil, *Sinteze folclorice în poezia lui Octavian Goga*, în volumul *Izvoare folclorice și creație originală*, sub îngrijirea științifică a dr. Ovidiu Papadima, București, Editura Academiei RSR, 1970.
105. *Idem*, *Ion Minulescu și conștiința simbolismului românesc*, București, Editura Minerva, 1981.
106. Marcus, Solomon, *Poetica matematică*, București, Editura Academiei RSR, 1970.

107. Mauron, Charles, *De la metaforele obsedante la mitul personal*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2001.
108. Mănuță, Dan, *Metafora în poezie și proză*, în *Ateneu*, VI, 1969, nr. 4, p. 2 – 3.
109. *Idem*, *Propriu și figurat în metaforă*, în *Cronica*, IV, 1969, nr. 21, p. 7.
110. Melian, Al., *Traian Demetrescu*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1983.
111. Micu, Dumitru, *Modernismul românesc, I De la Macedonski la Bacovia*, București, Editura Minerva, 1984.
112. Mihăilescu, C., D., *Perspective eminesciene*, București, Editura Cartea Românească, 1982.
113. Mioc, Simion, *Structuri literare*, Timișoara, Editura Facla, 1981.
114. Molcuț, Zina, *Symbolismul european*, I-II, București, Editura Albatros, 1983.
115. Munteanu, Romul, *Permanențe ale poeziei românești*, București, Editura Casa Editorială Odeon, 1996.
116. Munteanu, Ștefan, *Stil și expresivitate poetică*, București, Editura Științifică, 1970.
117. Negoiteșcu, I., *Poezia lui Eminescu*, București, Editura pentru Literatură, 1968.
118. *Idem*, *Istoria literaturii române*, București, Editura Minerva, 1991.
119. Nicolescu, Vasile, *Despre lirica mării*, prefață la *Din lirica mării. Antologie*, București, Editura pentru Literatură, 1964.
120. Oancea, Ileana, *Semiostilistica*, Timișoara, Editura Excelsior, 1998.
121. *Idem*, *Poezie și semioză*, Timișoara, Editura Marineasa, 1999.
122. Pamfile, Tudor, *Mitologie românească*, București, Editura ALL, 1997.
123. Panaitescu, Val. (coordonator), *Direcții în critica și poetica franceză contemporană*, Iași, Editura Junimea, 1983.
124. Panaitescu, Val. (coordonator), *Terminologie poetică și retorică*, Iași, Editura Universității „Al. I. Cuza”, 1994.
125. Pană, Sașa, *Sadismul adevărului*, București, Editura Unu, 1936.

126. Pandrea, Petre, *G. Bacovia: Poezii*, în *Adevărul literar și artistic*, XIII, seria a II-a, nr. 69, 29 aprilie 1934, p. 7.
127. Papastate, C. D., *Traian Demetrescu*, București, Editura pentru Literatură, 1967.
128. *Idem*, *Elena Farago*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1975.
129. Papu, Edgar, *Poezia lui Eminescu*, București, Editura Minerva, 1971.
130. Parpală, Emilia, *Metafora simbolică*, în *Limba română*, XLIV, 1995, nr. 9-12, p. 521-528.
131. Petică, Ștefan, *Arta națională*, în *Scrieri*, II, București, Editura Minerva, 1974.
132. Petrescu, Em., Ioana, *Eminescu. Modele cosmologice și viziune poetică*, București, Editura Minerva, 1978.
133. *Idem*, *Eminescu și mutațiile poeziei românești*, București, Editura Viitorul românesc, 1998.
134. Petroveanu, Mihail, *George Bacovia*, București, Editura pentru Literatură, 1969.
135. Pleșu, Andrei, *Pitoresc și melancolie*, București, Editura Univers, 1980.
136. Pop, Ion, *Lucian Blaga – Universul liric*, București, Editura Cartea Românească, 1981.
137. *Idem*, *Avangarda în literatura română*, București, Editura Minerva, 1990.
138. Popa, Mircea, *Postfață*, în Octavian Goga, *Poezii*, București, Editura Minerva, 1979, p. 201 – 220.
139. Râpeanu, Valeriu, *Un poet novator: Ion Minulescu*, Studiu introductiv la Ion Minulescu, *Opere. Poezii*, Galați, Editura Porto-Franco, 1995, p. V – XXV.
140. Richard, Jean-Pierre, *Poezie și profunzime*, București, Editura Univers, 1974.
141. Ricoeur, Paul, *Metafora vie*, București, Editura Univers, 1984.
142. Ruști, Doina, *Postfață la Dicționar de simboluri din opera lui Mircea Eliade*, București, Editura Coresi, 1997.

143. Scarlat, Mircea, *Istoria poeziei românești*, II, București, Editura Minerva, 1984.
144. *Idem*, *Bacovia. Nuanțări*, București, Editura Cartea Românească, 1987.
145. Seche, Luiza, *Lexicul artistic eminescian în lumină statistică*, București, Editura Academiei RSR, 1974.
146. Solomon, Lăcrămioara, *Poetica elementelor în lirica lui Lucian Blaga*, Iași, Editura Institutul European, 2008.
147. Sorohan, Elvira, *Mituri și simboluri în poezia lui Goga*, în *Revista de istorie și teorie literară*, tom 27, nr. 3, București, 1978, p. 429 – 438.
148. Streinu, Vladimir, *Octavian Goga*, în *Luceafărul*, 2 aprilie, 1966.
149. *Idem*, *Pagini de critică literară*, III, București, Editura Minerva, 1974.
150. *Idem*, *Eminescu. Arghezi*, București, Editura Eminescu, 1976.
151. Șora, Mariana, *Cunoaștere poetică și mit în opera lui Lucian Blaga*, București, Editura Minerva, 1970.
152. Șuluțiu, Octav, *Introducere în poezia lui George Coșbuc*, București, Editura Minerva, 1970.
153. Tacciu, Elena, *Trei poeți preeminescieni: Cezar Bolliac, Ioan Catina, Alexandru Sihleanu*, București, Editura Minerva, 1978.
154. *Idem*, *Eminescu. Poezia elementelor*, București, Editura Cartea Românească, 1979.
155. *Idem*, *Romantismul românesc* vol. II, București, Editura Minerva, 1985, vol. III, București, Editura Minerva, 1987.
156. Todoran, E., *Eminescu sau geneza gândirii poetice*, în *Secțiuni literare*, Timișoara, Editura Facla, 1973.
157. Tohăneanu, G. I., *Culoare și simbol*, în *Scrisul bănățean*, nr. 3, 1958.
158. *Idem*, *Studii de stilistică eminesciană*, București, Editura Științifică, 1965.
159. *Idem*, *Expresia artistică eminesciană*, Timișoara, Editura Facla, 1975.
160. *Idem*, *Convergența procedeelelor artistice în poemul eminescian Din valurile vremii... (1966)*, în *Eminescu III. Textul eminescian: analize [interpretat de...]*, București, Editura Eminescu, 1990.

161. Tomașevski, Boris, *Teoria literaturii. Poetica*, București, Editura Univers, 1973.
162. Tomuș, Mircea, *Cincisprezece poeți*, București, Editura pentru Literatură, 1968.
163. Trandafir, C., *Introducere în opera lui Ștefan Petică*, București, Editura Minerva, 1984.
164. Valea, L., *Coșbuc. În căutarea universului liric*, București, Editura Albatros, 1980.
165. Vârgolici, T., *Dimitrie Anghel*, București, Editura Tineretului, 1966.
166. Vianu, T., *Statistica lexicală și o problemă a vocabularului eminescian*, în *Limba română*, an. VIII, 1959, nr. 3, p. 25 – 33.
167. *Idem*, *Despre stil și artă literară*, București, Editura Tineretului, 1965.
168. *Idem*, *Studii de stilistică*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1968.
169. *Idem*, *Scriitori români*, III, București, Editura Minerva, 1971.
170. *Idem*, *A. Vlahuță*, prefață la A. Vlahuță, *Versuri și proză*, București, Editura Eminescu, 1986.
171. *Idem*, *Prefața autorului la ediția I (1932) la Arta prozatorilor români*, București, Editura Minerva, 1988.
172. *Idem*, *Arta prozatorilor români*, București, Editura Minerva, 1988.
173. Vlăduțescu, Gh., *Filozofia în Grecia antică*, București, Editura Albatros, 1984.
174. *Idem*, *Thales din Milet*, București, Editura Paideia, 2001.
175. Zafiu, Rodica, *Poezia simbolistă românească*, București, Editura Humanitas, 1996.
176. Zamfir, Mihai, *Retorica poeziei romantice românești*, în Paul Cornea (coordonator), *Structuri tematice și retorico-stilistice în romantismul românesc. 1830-1870*, București, Editura Academiei RSR, 1972.
177. Zumthor, Paul, *Încercare de poetică medievală*, București, Editura Univers, 1983.

III. Dicționare

1. Biedermann, Hans, *Dicționar de simboluri, vol. 1, vol. 2*, București, Editura Saeculum I. O., 2002.
2. Chevalier, J., Gheerbrant, A., *Dicționar de simboluri: mituri, vise, obiceiuri, gesturi, forme, figuri, culori, numere: vol.1 A-D*, București, Editura Artemis, 1993.
3. *Idem*, *Dicționar de simboluri: mituri, vise, obiceiuri, gesturi, forme, figuri, culori, numere: vol. 2 E – O*, București, Editura Artemis, 1995.
4. *Idem*, *Dicționar de simboluri: mituri, vise, obiceiuri, gesturi, forme, figuri, culori, numere: vol. 3 P – Z*, București, Editura Artemis, 1995.
5. Chițimia, I. C., Al. Dima (coord.), *Dicționar cronologic. Literatura română*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1979.
6. Drăgoi, Gabriela, Faifer, F., Mănuță, D., Teodorescu, Al., Volvovici, L., Zăstroiu, R. (coordonatori), *Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900*, București, Editura Academiei R.S.R., 1979.
7. Dumitru Irimia (coordonator), *Dicționarul limbajului poetic eminescian. Semne și sensuri poetice. Vol II: Elemente primordiale*, Iași, Editura Universității “Al. I. Cuza”, 2007.
8. Evseev, Ivan, *Dicționar de simboluri și arhetipuri culturale*, Timișoara, Editura AMARCORD, 1994.
9. *Idem*, *Dicționar de magie, demonologie și mitologie românească*, Timișoara, Editura AMARCORD, 1997.
10. Ruști, Doina, *Dicționar de teme și simboluri din literatura română*, București, Editura Univers Enciclopedic, 2002.
11. *** *Dicționarul limbii poetice a lui Eminescu*, sub redacția acad. Tudor Vianu, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1968.